

CUPRINS

OBSERVAȚIE PRELIMINARĂ.....	11
ABREVIĂRI.....	12
INTRODUCERE.....	13
A. DESPRE CONCEPTUL DE ESHATOLOGIE CREȘTINĂ.....	14
1. Hristos ca centru determinant.....	15
2. Accentul ioachimit.....	18
3. Discursurile sinoptice despre sfârșit în comparație cu accentul ioanic.....	24
4. Ziua Domnului și judecata.....	28
5. Împlinirea și transcenderea învățăturilor evreiești și păgâne despre sfârșit.....	34
B. DESPRE SUBIECTUL ACESTUI VOLUM.....	38
PARTEA I. LUMEA ESTE DE LA DUMNEZEU.....	40
A. LUMEA ESTE DE LA SFÂNTA TREIME.....	42
1. Axioma scolastică.....	43
2. Detalieri.....	46
a) Ființă–eveniment–devenire.....	46
b) Pozitivitatea celuilalt.....	57
c) Pozitivitatea lăsării-să-se-întâmples.....	59
d) Pozitivitatea timpului și spațiului.....	63
e) Calitatea absolută a rugăciunii.....	66
3. Ideea de lume.....	68
a) Timpul este din și pentru eternitate.....	69
b) Transcenderea-de-sine a esenței și a naturii.....	71
c) Relație, reciprocitate, schimb.....	72
B. PĂMÂNTUL ÎN TRANSCENDENȚA LUI CĂTRE CER.....	76
1. Dimensiunile lumii.....	76
2. Împlinirea în Hristos și Biserică.....	80
a) Hristos ca semnificație trinitară a lumii.....	80
b) Biserica – prelungire a lui Hristos.....	89
3. Forma speranței creștine.....	96
a) Dimensiunea verticală.....	96
b) Speranță pe orizontală?.....	104
α) Încercarea lui Teilhard de Chardin.....	104
Calea către un unic scop al lumii.....	105
Dimensiunile Întropării.....	109
Eshatologie crepusculară.....	112
β) Încercarea lui Moltmann.....	116
Recuperarea lui Bloch.....	116
Integrarea orizontalei.....	122
c) Speranța lui Dumnezeu.....	126

PARTEA A II-A. ASPECTE ALE DEZNODĂMÂNTULUI	133
A. DEZNODĂMÂNTUL CA TRAGEDIE.....	134
1. Aponia: refuzul uman versus îmbrățișarea trinitară.....	135
2. Judecata în Noul Testament.....	137
a) La Pavel	137
b) La sinoptici	139
c) La Ioan.....	140
3. Diabolicul.....	143
4. Durerea lui Dumnezeu.....	150
a) În spațiul biblic	151
α) Vechiul Testament și rabinii	151
β) Noul Legământ.....	152
b) Părinți Bisericii	152
α) Dumnezeuul impasibil și care pătimește (în Fiul).....	152
β) Opusul lui „apatheia”	154
γ) „Pathos” în Dumnezeuul impasibil.....	156
δ) Rezultat	156
c) Perioada modernă	157
α) Abordări teologice.....	157
β) Abordarea lui Hegel.....	158
γ) Teologii care vorbesc despre durere și moarte în esența lui Dumnezeu.....	160
Dumnezeul (treimic) răstignit al lui Jürgen Moltmann.....	160
Dumnezeul care moare și învie al lui Gerhard Koch	162
Teologia durerii lui Dumnezeu a lui Kazoh Kitamori.....	163
δ) Proiecte de teologii ale creației și legământului.....	165
Bertrand R. Brasnett: „Suferința Dumnezeului impasibil”	165
Karl Barth: Suferința triunică a lui Dumnezeu în Hristos	167
Jean Galot: Chestiunea suferinței lui Dumnezeu	169
ϵ) Fundația imanent-trinitară.....	171
B. DEZNODĂMÂNTUL CA DRAMĂ TRINITARĂ	174
1. Coborârea Fiului	174
a) Temporalitatea ca o reprezentare a vieții eterne	174
b) Moarte/viață; suferință/bucurie	176
c) Separarea ca unire.....	180
d) Dreptul special la întineric.....	186
2. Chestiunea mântuirii universale.....	189
a) Problema	189
b) Trecerea în Noul Eon	191
c) Seriozitatea susținerii de jos.....	196
d) Seriozitatea refuzului propriu.....	199
3. Judecata lui Hristos.....	203
a) Judecata de sine	204
b) Întâmpinarea verdictului.....	206

4. Aproximări ale iadului.....	210
a) Binele absolut ca libertate	210
b) Analogii ale atemporalității.....	213
c) Relația între formele de abandonare	217
d) Restul inutilizabil	219
e) Poate speranța să înșele?	221
C. OMUL ÎN ÎMBRĂȚIȘAREA LUI HRISTOS	225
1. Existența în viața/moartea lui Hristos	225
a) Moartea care îmbrățișează	225
b) Viața în moartea/viața lui Hristos.....	231
c) Moartea în viața/moartea lui Hristos.....	236
2. Judecata unică	240
a) Judecata: universal și personal.....	240
b) Înviere și Înălțare	244
c) Perseverența în judecata unică	247
d) Judecata unică și punificarea.....	250
PARTEA A III-A. LUMEA ÎN DUMNEZEU	257
A. ÎNCORPORAREA	258
1. Înălțarea la cer și pregătirea locului.....	260
2. Recursul la Idee.....	266
3. Creatura în Dumnezeu	272
4. Libertate, viziune și creație.....	277
B. RELAȚIA RECIPROCĂ	284
1. Relația cerului cu pământul	284
2. Relația pământului cu cerul	288
C. ÎN VIAȚA TRIUNICĂ.....	292
1. Participarea	292
a) Nașterea din Dumnezeu și darul Duhului.....	292
b) Suflarea-împreună a Duhului: Ioan al Crucii.....	294
c) „Nașterea Fiului”: mistica renano-flamandă.....	297
Eckhart.....	298
Tauler.....	305
Seuse	311
Ruusbroeck.....	314
d) Nașterea Logosului și Maria/Biserica: Patristica	318
2. Masa și nunta.....	323
a) Dialectica imaginilor.....	323
b) Trup și dăruire	326
c) Communio Sanctorum.....	330
D. „DACĂ ÎL ÎNȚELEGI, ATUNCI NU ESTE DUMNEZEU”.....	334
1. Un joc fără chip?.....	334
2. „Micul necaz de acum”?	339
3. Ce câștigă Dumnezeu de la lume?.....	345
INDICE DE NUME PROPRII	355

OBSERVAȚIE PRELIMINARĂ

Primul volum al acestei lucrări – după Prolegomene – a fost antropologic, al doilea bristolologic, al treilea soteriologic, iar cel de față este trinitar.

În acest volum final sunt citate numeroase propoziții din lucrările lui Adrienne von Speyr; sursele sunt menționate în note, abrevierile titlurilor lor sunt explicate mai jos. Pasajele citate nu au nicidecum intenția să ofere o prezentare completă a teologiei autoarei, acest lucru ar cere un spațiu mult mai larg. Ele nu fac altceva decât să dovedească acordul fundamental al opiniilor ei și ale mele cu privire la multe dintre temele esbatologice tratate aici.

Teologia noastră a fost numită de Karl Rahner „gnostică”; probabil că după lectura capitolului despre „Suferința lui Dumnezeu” el își va găsi verdictul chiar mai profund confirmat. Și totuși, acest verdict apare ca inacceptabil, așa cum ar trebui să reiasă din capitolul final al acestei cărți, care tratează încă o dată despre imnabilitatea lui Dumnezeu, chiar în întreaga economie a mântuirii.

Același critic a găsit în altă parte că teologia noastră și-ar avea locul în neo-calcedonism, pe care el ar dori să îl evite, fiindcă preferă să rămână la virginea calcedoniană clasică, cea care „nu amestecă” (natura divină și cea umană a lui Hristos). Deși formula „Unul din Trinitate a suferit”, pe care o simte ca un spin în ochi, continuă să fie recunoscută ca ortodoxă (DS 401,432); nu văd în ce măsură ne-ar putea fi de folos „pro nobis” al crucii și Învierii lui Hristos, dacă cel răstignit și înviat nu ar fi „unul din Trinitate”. Dar dacă nu este, atunci poate fi adevărat că atunci „când îmi merge mizerabil nu-mi folosește la nimic că și lui Dumnezeu (sau Isus) îi merge mizerabil”.

Teodrama se sfârșește în acest ultim act (și volum), ca într-o largă gură de vărsare pe care, pe bună dreptate și emfatic, Karl Rahner o numește misterul lui Dumnezeu. Ceea ce se poate spune până la urmă despre actul final al acestei drame dintre pământ și cer nu este mai mult decât o îngăimare uimită în orbitarea noastră în jurul acestui mister, pornind de la cuvinte și sugestii particulare, fulgerător iluminatoare, ale Scripturii. Am încercat să mergem atât de departe cât ne permite revelația – pentru unii, poate, chiar cu un pas prea departe –, dar să ne oprim strict acolo unde niște speculații pseudo-logice ne-ar fi condus doar într-un vid abstract sau în fața unor „table-ale-interdicției” de prisos. Nici în domeniul teologiei nu este „științific” să vorbești „cu exactitate” despre lucruri care nu pot fi cunoscute (de exemplu despre „starea intermediară”). Am încercat, potrivit îndrumărilor lui Toma de Aquino, să ne clădim teologia pe articolele de credință (și nu invers) – pe Sfânta Treime, Întruparea Fiului, reprezentarea sa pentru noi pe cruce și în Înviere, pe trimiterea de către el a Duhului asupra noastră în Biserica apostolică și în *Communio Sanctorum* –, teologie care este unica șansă ca astăzi și în viitor să se mai poată da o mărturie-a-vieții și morții pentru „darul suprem al lui Dumnezeu”, numai astfel „irreversibil și de nedepășit”.